

ปัญหาการจดทะเบียนเครื่องหมายฮาลาลเป็นเครื่องหมายรับรอง ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534¹

พลสรร สายฟ้า²

ฮาลาล มีที่มาจากหลักกฎหมายอิสลาม (ชารีอะฮ์) หมายความว่า การผลิต การให้บริการ หรือการจำหน่ายใดๆ ที่ไม่ขัดต่อบทบัญญัติของศาสนา ส่วนเครื่องหมายฮาลาลนั้น เป็นเครื่องหมายที่คณะกรรมการฝ่ายกิจการฮาลาลของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยหรือคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดต่างๆ ได้อนุญาตให้ผู้ประกอบการทำการประทับหรือแสดงลงบนฉลาก หรือผลิตภัณฑ์ หรือกิจการใดๆ โดยใช้สัญลักษณ์ที่เรียกว่า “ฮาลาล” ซึ่งเขียนเป็นภาษาอาหรับภายในกรอบสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน โดยเครื่องหมายดังกล่าวนี้จะออกให้กับผลิตภัณฑ์อาหาร เครื่องดื่ม สินค้า หรือบริการ เป็นต้น โดยมีระเบียบข้อบังคับที่ออกโดยคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย เพื่อกำหนดมาตรฐานการขอรับการรับรองฮาลาล ซึ่งคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยได้ยื่นจดทะเบียนเครื่องหมายฮาลาล เป็นเครื่องหมายรับรองตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าต่อกรมทรัพย์สินทางปัญญา เครื่องหมายฮาลาลจึงเป็นเครื่องหมายรับรองที่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย หากมีการนำไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต หรือการนำไปใช้โดยละเมิด ไม่เป็นไปตามข้อกำหนดของคณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทย ย่อมเป็นการกระทำละเมิดและทำให้คณะกรรมการฯ ซึ่งมีฐานะเป็นเจ้าของเครื่องหมายรับรองได้รับความเสียหาย ผู้กระทำละเมิดต้องรับโทษตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า

นอกจากคณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทย ในฐานะเจ้าของเครื่องหมายรับรองจะได้รับความเสียหายแล้ว ผู้บริโภคที่เป็นชาวมุสลิมก็เป็นผู้ได้รับความเสียหายเช่นเดียวกัน อาจเกิดจากการที่ผู้บริโภคมุสลิมได้ใช้บริการ หรือได้บริโภคผลิตภัณฑ์ที่ไม่ผ่านเกณฑ์การได้รับการรับรองฮาลาลอย่างแท้จริง แต่ความเสียหายที่ได้รับนี้ ผู้บริโภคซึ่งไม่ใช่เจ้าของเครื่องหมายการค้า ไม่อาจเรียกร้องความเสียหายที่ตนได้รับโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าได้ จึงต้องอาศัยบทบัญญัติของกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค ทั้งนี้ การพิสูจน์ความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อร่างกายจากการบริโภค หรือการให้บริการที่ไม่ได้มาตรฐานฮาลาล อาจไม่ได้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อร่างกาย แต่เป็นผลกระทบทางด้านความศรัทธา เชื่อถือในหลักคำสอนของศาสนาที่จำเป็นต้องปฏิบัติตาม

¹บทความนี้เรียบเรียงจากการศึกษาอิสระ เรื่อง ปัญหาการจดทะเบียนเครื่องหมายฮาลาลเป็นเครื่องหมายรับรองตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร. ปภาศรี บัวสุวรรณค์ และคณะกรรมการสอบ คือ รองศาสตราจารย์จรล เตังวิทยา และรองศาสตราจารย์ ดร. กัลยา ตันศิริ

²นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต (ส่วนกลาง) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ประเทศไทยในฐานะประเทศภาคีองค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) ได้ตรากฎหมายทรัพย์สินตามปัญญาตามบทบัญญัติข้อตกลงทริปส์ อันเป็นข้อตกลงในภาคผนวกของอนุสัญญาก่อตั้งองค์การการค้าโลก หนึ่งในนั้นก็คือพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งได้แบ่งประเภทเครื่องหมายที่ใช้ในการประกอบธุรกิจออกเป็น 4 ประเภท คือ เครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง และเครื่องหมายร่วม เครื่องหมายรับรองจึงเป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งที่กฎหมายบัญญัติรับรองให้เป็นทรัพย์สินทางปัญญา โดยมีที่มาจากความตกลงทริปส์ ซึ่งเป็นความตกลงที่มุ่งต่อประโยชน์ในด้านการค้า และประโยชน์ของสาธารณะให้มีความสมดุลกัน

เครื่องหมายรับรองตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า เป็นเครื่องหมายที่เจ้าของเครื่องหมายรับรองใช้หรือจะใช้เป็นที่หมายหรือเกี่ยวข้องกับสินค้าหรือบริการของบุคคลอื่น เพื่อเป็นการรับรองเกี่ยวกับแหล่งกำเนิด ส่วนประกอบ วิธีการผลิต คุณภาพ หรือคุณลักษณะอื่นใดของสินค้านั้น หรือเพื่อรับรองเกี่ยวกับสภาพ คุณภาพ ชนิด หรือคุณลักษณะอื่นใดของบริการนั้น ซึ่งผู้ที่จดทะเบียนเป็นเจ้าของเครื่องหมายรับรองเท่านั้น ที่จะเป็นผู้ไปรับรองสินค้าหรือการบริการของบุคคลอื่น จะอนุญาตให้บุคคลอื่นเป็นผู้รับรองโดยใช้เครื่องหมายรับรองนั้นไม่ได้ และเมื่อเจ้าของเครื่องหมายรับรองได้ไปรับรองสินค้าหรือบริการของผู้อื่นแล้ว บุคคลผู้นั้นย่อมมีสิทธิใช้เครื่องหมายรับรองนั้น ควบคู่ไปกับเครื่องหมายการค้าหรือเครื่องหมายบริการของตนเองได้ โดยเจ้าของเครื่องหมายรับรองจะต้องทำเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อเจ้าของเครื่องหมายรับรองมอบให้แก่บุคคลผู้นั้นไว้ ไม่ต้องนำหนังสือนั้นไปจดทะเบียนสัญญาอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายฯ เหมือนเช่นการอนุญาตให้ใช้เครื่องหมายการค้า หรือเครื่องหมายบริการ ซึ่งเครื่องหมายรับรองดังกล่าว จะเป็นสิ่งที่แสดงคุณสมบัติความพิเศษของสินค้าหรือบริการนั้น ทำให้สินค้าหรือบริการดังกล่าวได้รับการรับประกันคุณภาพสินค้าหรือบริการ และทำให้ผู้บริโภคผู้บริโภคมีความไว้วางใจมากขึ้น

จากที่ได้กล่าวมาข้างต้น ฮาลาลจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อมุสลิมที่จะต้องดำรงตนโดยยึดตามหลักการที่ศาสนาได้กำหนด ซึ่งเครื่องมือที่จะช่วยให้การใช้บังคับสำหรับการรับรองคุณภาพฮาลาล คือการอาศัยกฎหมายที่มีอำนาจบังคับในการลงโทษหากมีการละเมิด แต่พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า เป็นกฎหมายที่มีต้นแบบมาจากความตกลงทริปส์ที่มีวัตถุประสงค์ในด้านการค้าการลงทุนและคุ้มครองประโยชน์ของเจ้าของเครื่องหมายการค้า แตกต่างจากวัตถุประสงค์ในเรื่องฮาลาลตามบทบัญญัติกฎหมายอิสลามที่มาจากหลักปฏิบัติที่เป็นเรื่องของความเชื่อความศรัทธา

ปัจจุบันการละเมิดเครื่องหมายรับรองฮาลาลเกิดขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เช่น กรณีการเข้าจับกุมบริษัทผู้ผลิตผลิตภัณฑ์อาหารเสริมประเภทกาแฟ ซึ่งติดเครื่องหมายรับรองฮาลาลโดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งจากการตรวจสอบพบว่าผลิตภัณฑ์อาหารเสริมประเภทกาแฟดังกล่าว ไม่เคยมีการขอใช้เครื่องหมายรับรองฮาลาลแต่อย่างใด โดยพบว่ามีการใช้กล่องบรรจุภัณฑ์แสดงการใช้เครื่องหมายรับรองฮาลาลโดยไม่ได้รับอนุญาตเป็นจำนวนมาก ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของชาวมุสลิมในการบริโภคอาหารเป็นอย่างมาก และ

ทำลายความน่าเชื่อถือของการรับรองผลิตภัณฑ์ฮาลาลของประเทศไทย ที่อาจส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยในอนาคต

การศึกษาในครั้งนี้ได้ทำการวิเคราะห์ถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับคำถามการวิจัยที่ว่า “การจดทะเบียนเครื่องหมายฮาลาลเป็นเครื่องหมายรับรองตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มีปัญหาอย่างไร” ทั้งนี้ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข หรือเสนอกฎหมายเพิ่มเติมในเรื่องดังกล่าว เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการคุ้มครองเครื่องหมายรับรองฮาลาลต่อไป ซึ่งจากการศึกษาพบว่ามีปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจดทะเบียนเครื่องหมายฮาลาลเป็นเครื่องหมายรับรองตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ดังนี้

1. ปัญหาความแตกต่างของหลักการในการคุ้มครองเครื่องหมายฮาลาลกับเครื่องหมายรับรอง

เครื่องหมายรับรองตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 เป็นสิ่งที่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า เช่นเดียวกับเครื่องหมายการค้า โดยเมื่อเจ้าของเครื่องหมายรับรองได้จดทะเบียนเครื่องหมายดังกล่าวเป็นเครื่องหมายรับรองแล้ว ก็จะเป็นผู้มีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวในอันที่จะใช้เครื่องหมายรับรองนั้นสำหรับการรับรองสินค้าหรือบริการของบุคคลอื่น ซึ่งเป็นสิทธิที่กฎหมายบัญญัติรับรองให้แก่เจ้าของเครื่องหมาย เพื่อแสวงหาประโยชน์ในทางการค้าจากการเป็นเจ้าของเครื่องหมายรับรอง

โดยที่พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า เป็นกฎหมายซึ่งมีที่มาจากการเจรจาการค้าพหุภาคีรอบอุรุกวัยที่ประเทศสมาชิกได้ทำความตกลงว่าด้วยสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (TRIPS) ทำให้ประเทศไทยซึ่งเป็นภาคีสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) มีพันธกรณีที่จะต้องออกกฎหมายเพื่ออนุวัติการให้สอดคล้องกับความตกลงดังกล่าว เพื่อเป็นการดำเนินการตามความตกลงและเพื่อให้การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าที่มาของพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า มีที่มาจากความตกลงทางการค้า การให้ความคุ้มครองเครื่องหมายหรือทรัพย์สินทางปัญญาอื่นๆ โดยเกิดขึ้นจากแนวคิดที่ว่าทรัพย์สินทางปัญญาคือการสร้างสรรค์ทางปัญญาของมนุษย์โดยใช้ความรู้ความสามารถ สติปัญญาที่ควรเคารพและคุ้มครองแก่ผู้สร้างสรรค์ผลงานเพื่อให้ผู้สร้างสรรค์ได้ใช้ประโยชน์จากสิ่งดังกล่าวได้อย่างเต็มที่ และป้องกันไม่ให้บุคคลอื่นมาแสวงหาประโยชน์จากงานที่ตนได้สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อเป็นการตอบแทนแก่ผู้สร้างสรรค์และเป็นการกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ขึ้น

สำหรับหลักการในเรื่องฮาลาล เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายอิสลามซึ่งเรียกว่ากฎหมายซาริอะฮ์ เป็นบทบัญญัติซึ่งมีที่มาจากพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานที่พระเจ้าเป็นผู้เป็นเจ้าได้ประทานมาแก่มวลมนุษยชาติ บรรดามุสลิมผู้ศรัทธาจึงต้องปฏิบัติตามในสิ่งที่พระเจ้าทรงบัญญัติ และงดกระทำในสิ่งที่พระเจ้าทรงห้าม ดังนั้น ฮาลาลจึงไม่ได้เป็นเพียงสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นว่าสินค้าหรือบริการดังกล่าวเป็นสิ่งที่มุสลิมสามารถบริโภคได้เท่านั้น แต่ยังเป็นหลักปฏิบัติอันสำคัญที่มุสลิมผู้ศรัทธาทุกคนต้องปฏิบัติตาม

อย่างไม่มีเงื่อนไข แม้ว่าการจดทะเบียนเครื่องหมายฮาลาลเป็นเครื่องหมายรับรองตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า จะทำให้เครื่องหมายฮาลาลเป็นเครื่องหมายที่ได้รับความคุ้มครอง แต่ก็ยังมีปัญหาที่ว่า บทบัญญัติตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า ได้ให้ความคุ้มครองเครื่องหมายฮาลาลให้เป็นไปตามหลักการของกฎหมายอิสลาม หรือการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภคที่เป็นชาวมุสลิม รวมถึงสิทธิของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยซึ่งเป็นเจ้าของเครื่องหมายฮาลาลอย่างเพียงพอแล้วหรือไม่ เนื่องจากพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า มุ่งที่จะตอบแทนแก่เจ้าของเครื่องหมายและคุ้มครองผู้บริโภคในแง่ของคุณภาพของสินค้า แต่เครื่องหมายฮาลาลมุ่งที่จะให้ชาวมุสลิมได้บริโภคสิ่งที่เป็นที่อนุญาต สิ่งที่ถูกต้องตามหลักการของศาสนาอิสลาม ประกอบกับคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยเป็นองค์กรด้านศาสนา การให้การรับรองจึงเป็นไปเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคชาวมุสลิมมากกว่าการมุ่งที่จะได้รับผลตอบแทนจากการรับรองฮาลาลในสินค้าหรือบริการนั้น

ทั้งนี้ หากเปรียบเทียบการคุ้มครองเครื่องหมายฮาลาลในประเทศมาเลเซียแล้ว จะเห็นได้ว่า มาเลเซีย ไม่ได้ให้ความคุ้มครองเครื่องหมายรับรองฮาลาลเพียงแต่ในฐานะที่เป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งเท่านั้น แต่ยังได้มีการบังคับใช้ The Trade Description Act 2011 ซึ่งเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเป็นการเฉพาะเพื่อให้อำนาจแก่องค์กรของรัฐที่จะทำการตรวจสอบการรับรองมาตรฐาน มีการกำหนดโทษทั้งทางแพ่งและทางอาญากับผู้ที่กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายดังกล่าว จึงทำให้การรับรองฮาลาลของประเทศมาเลเซียมีประสิทธิภาพและมีความน่าเชื่อถืออย่างมาก

2. ปัญหาการพิสูจน์ความเสียหายของเจ้าของเครื่องหมายฮาลาลในกรณีที่ถูกกระทำละเมิด

พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้ามีบทบัญญัติที่เป็นการลงโทษผู้ละเมิดเครื่องหมายรับรองไว้โดยชัดเจน เป็นบทกำหนดโทษที่รัฐจะบังคับกับผู้กระทำความผิด ส่วนความรับผิดชอบทางแพ่งของผู้กระทำละเมิดนั้น ไม่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวว่าผู้กระทำละเมิดจะต้องชดเชยให้ค่าสินไหมทดแทนแก่เจ้าของเครื่องหมายอย่างไร

การละเมิดเครื่องหมายรับรองฮาลาล ย่อมทำให้เครื่องหมายฮาลาลขาดความน่าเชื่อถือ ส่งผลถึงความเชื่อมั่นของคณะกรรมการฯ ที่เป็นเจ้าของเครื่องหมาย ทำให้คณะกรรมการฯ ได้รับความเสียหาย แต่คณะกรรมการฯ มีเพียงสิทธิที่จะดำเนินการตามที่พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้ากำหนดไว้เท่านั้น ไม่มีบทบัญญัติอื่นใดในลักษณะการเยียวยาให้คณะกรรมการฯ ได้กลับสู่ฐานะเดิมจากผลของการละเมิด มีเพียงบทกำหนดโทษในทางอาญาของผู้ละเมิดเครื่องหมายรับรองที่จะต้องได้รับไว้เท่านั้น

การกำหนดค่าเสียหายตามที่เจ้าของเครื่องหมายได้เสียหายไปจริง ศาลไทยมักจะนำหลักเกณฑ์ในเรื่องของการชดเชยค่าสินไหมทดแทน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งเป็นเรื่องของหลักความรับผิดชอบละเมิดทั่วไป มาปรับใช้กับกฎหมายเครื่องหมายการค้า ทำให้เจ้าของสิทธิต้องมีการพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าตนได้รับความเสียหาย ซึ่งตามแนวคำพิพากษาของศาลไทยได้กำหนดค่าเสียหายอันเป็นค่าใช้จ่ายอัน

จำเป็นในการบังคับตามสิทธิของผู้ถูกระทำละเมิด ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่สามารถพิจารณาได้ตามข้อเท็จจริงที่ปรากฏ ส่วนค่าเสียหายทางศีลธรรม ศาลไทยก็ยังไม่มีความพิจารณาที่ชัดเจนในเรื่องดังกล่าว สำหรับกรณีค่าเสียหายเชิงลงโทษ กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญาของไทยปรากฏในเฉพาะกฎหมายลิขสิทธิ์ และกฎหมายคุ้มครองความลับทางการค้า แต่พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าไม่ได้มีบทบัญญัติรับรองเช่นเดียวกับกรณีลิขสิทธิ์ หรือความลับทางการค้า ดังนั้น ในการพิสูจน์ความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อองค์กร ภาระการพิสูจน์จึงตกอยู่กับคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ที่มีหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นเพื่อแสวงหาประโยชน์ในทางการค้าแต่อย่างใด คณะกรรมการฯ จึงไม่อาจแสวงหาข้อเท็จจริงใดๆ ที่จะพิสูจน์ถึงความเสียหายอันมีลักษณะที่ชัดเจนแน่นอนได้ว่า มีความเสียหายเกิดขึ้นอย่างไร และเป็นจำนวนเท่าใด

นอกจากนี้แล้ว การกระทำละเมิดต่อเครื่องหมายรับรองฮาลาล ยังเป็นการกระทำละเมิดต่อสิทธิของผู้บริโภคมุสลิมด้วย และโดยที่พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าไม่ได้มีบทบัญญัติที่เป็นการรับรองสิทธิของผู้บริโภคในอันที่จะใช้สิทธิเรียกร้องความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการบริโภคสินค้าหรือบริการที่ใช้เครื่องหมายฮาลาลโดยละเมิด ผู้บริโภคจึงไม่อาจใช้สิทธิเรียกร้องใดๆ จากกฎหมายเครื่องหมายการค้าได้เลย ผู้บริโภคจึงต้องไปใช้สิทธิเรียกร้องตามหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องละเมิด ซึ่งผู้บริโภคย่อมต้องเป็นผู้พิสูจน์ว่าตนได้รับความเสียหายอย่างไรบ้าง อีกทั้งการพิสูจน์ของผู้บริโภคชาวมุสลิม เป็นเรื่องที่มีอาจพิสูจน์ความเสียหายได้อย่างชัดเจนว่าการบริโภคสินค้าหรือบริการที่ไม่ได้มาตรฐานฮาลาล ก่อให้เกิดความเสียหายอย่างไร เนื่องจากความเสียหายที่เกิดขึ้น ไม่ได้ส่งผลเสียในลักษณะทางกายภาพโดยตรงแก่ผู้บริโภค แต่เป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นทางจิตใจ ที่ส่งผลต่อความเชื่อมั่นและความศรัทธา

3. ปัญหาความเหมาะสมในการกำหนดโทษของผู้ละเมิดเครื่องหมายฮาลาล

การละเมิดเครื่องหมายรับรองฮาลาล ผู้กระทำละเมิดย่อมต้องรับโทษซึ่งเป็นโทษทางอาญาตามที่บัญญัติในพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า โดยมีกำหนดโทษไว้ 2 สถานเท่านั้น คือ โทษปรับและโทษจำคุก ซึ่งการกำหนดบทลงโทษตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า นั้น มีพื้นฐานมาจากการคุ้มครองประโยชน์ของเจ้าของเครื่องหมายรับรอง และขณะเดียวกันก็ให้ความคุ้มครองต่อผู้บริโภคในแง่การตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าที่มีคุณภาพ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการละเมิดต่อเจ้าของเครื่องหมายรับรองและปกป้องสิทธิของผู้บริโภคให้มีความมั่นใจได้ว่า สินค้าหรือบริการดังกล่าว ได้รับการรับรองว่ามีคุณภาพและมาตรฐานอย่างแท้จริง สำหรับเครื่องหมายรับรองฮาลาลของประเทศไทยนั้น มีความแตกต่างจากเครื่องหมายรับรองอื่นในแง่ที่ว่า เครื่องหมายฮาลาล มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องความเชื่อความศรัทธาของอิสลามศาสนิก เป็นเรื่องของการปฏิบัติตนภายใต้หลักกฎหมายอิสลาม การกำหนดโทษของผู้ละเมิดเครื่องหมายรับรองฮาลาลนั้น จึงไม่ควรใช้แนวความคิดทางด้านการค้ามาเป็นตัวกำหนด แม้ว่าโทษที่ได้กำหนดตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าจะเป็นโทษที่มีอัตราสูงแล้ว แต่ก็ยังไม่เพียงพอที่จะนำมา

กำหนดโทษสำหรับการละเมิดเครื่องหมายรับรองฮาลาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ผู้กระทำละเมิดไม่ได้มีความเข้าใจในหลักการของศาสนาอิสลามอันจะส่งผลกระทบต่อชาวมุสลิมทั้งใน และต่างประเทศ

ปัญหาอีกประการหนึ่งคือ พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า ไม่ได้มีการกำหนดมาตรการลงโทษทางแพ่ง (Civil Penalty) เพื่อเป็นการคุ้มครองสิทธิของคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยในฐานะเจ้าของเครื่องหมายรับรองฮาลาล เช่นเดียวกับกฎหมายลิขสิทธิ์ หรือกฎหมายคุ้มครองความลับทางการค้า คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยในฐานะเจ้าของเครื่องหมายรับรองฮาลาล จึงยังคงมีภาระอย่างมากในการพิสูจน์ความเสียหาย เนื่องจากไม่สามารถแสวงหาข้อเท็จจริงใดมาพิสูจน์ความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่องค์กรได้

หากพิจารณาเปรียบเทียบในเรื่องของการกำหนดโทษเกี่ยวกับการรับรองฮาลาลของมาเลเซียแล้ว ในส่วนของบทกำหนดโทษของการละเมิดเครื่องหมายรับรองตาม The Trademarks Act 2019 ได้กำหนดให้ต้องรับโทษไว้สูงมาก แต่พระราชบัญญัติดังกล่าวก็เป็นกฎหมายที่ใช้บังคับกับเครื่องหมายโดยทั่วไป มาเลเซียจึงได้บังคับใช้กฎหมายอื่นเกี่ยวกับเรื่องของการรับรองฮาลาล เพิ่มเติมจากการรับรองสิทธิตาม The Trademarks Act 2019 นั่นก็คือ The Trade Description Act 2011 และ The Trade Description (Certification and Marking of 'Halal') Order 2011 ซึ่งได้กำหนดโทษในกรณีที่ การจัดหาอาหาร สินค้า หรือบริการใดๆ ที่ไม่เป็นไปตามบทบัญญัติที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งจะต้องถูกลงโทษโดยการปรับหรือการจำคุก โดยกำหนดอัตราโทษไว้สูงเช่นเดียวกัน ดังนั้น การกำหนดโทษสำหรับการละเมิดเครื่องหมายรับรองฮาลาล จึงควรเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณากำหนดโทษให้มีความเหมาะสม แยกต่างหากจากกฎหมายเครื่องหมายการค้า ทั้งนี้ การกำหนดโทษตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายเครื่องหมายการค้าก็ยังเป็นเครื่องมือที่จะป้องปรามไม่ให้เกิดการกระทำผิดต่อเครื่องหมายรับรองฮาลาลในระดับหนึ่ง แต่หากมีการออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการเกี่ยวกับการรับรองฮาลาล และมีบทบัญญัติที่มีการกำหนดโทษอย่างเคร่งครัดสำหรับการละเมิดเครื่องหมายฮาลาล ก็จะเป็นตัวช่วยสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้การรับรองฮาลาล และเครื่องหมายรับรองฮาลาล ของประเทศไทย เป็นเครื่องหมายที่น่าเชื่อถือและได้รับการยอมรับ สอดคล้องตามความมุ่งหมายของการรับรองฮาลาลที่เป็นการปฏิบัติตามหลักการของศาสนาอิสลามอย่างแท้จริง

จากปัญหาความไม่เพียงพอของบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า ที่จะให้ความคุ้มครองแก่เครื่องหมายรับรองฮาลาล จึงนำไปสู่การศึกษาเพื่อหาข้อเสนอแนะทางกฎหมาย ดังนี้

1 ปัญหาความแตกต่างของหลักการในการคุ้มครองเครื่องหมายฮาลาลกับเครื่องหมายรับรอง

เนื่องจากความแตกต่างของหลักการในการคุ้มครองเครื่องหมายฮาลาลกับเครื่องหมายรับรอง ผู้ศึกษาจึงเห็นควรเสนอร่างพระราชบัญญัติฮาลาล เพื่อบังคับใช้กับเรื่องของการรับรองฮาลาลโดยเฉพาะ ให้สอดคล้องตามหลักการในเรื่องฮาลาลตามกฎหมายอิสลาม เพื่อให้เครื่องหมายรับรองฮาลาล คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย และชาวมุสลิมในฐานะผู้บริโภค ได้รับการคุ้มครองที่เหมาะสม

โดยไม่ตัดสิทธิการได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า ซึ่งการให้ความคุ้มครองในแนวทางดังกล่าว จะส่งผลให้การรับรองฮาลาลของประเทศไทยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเป็นการสร้างภาพลักษณ์ของความน่าเชื่อถือให้แก่เครื่องหมายรับรองฮาลาลของประเทศไทยอีกทางหนึ่งด้วย

2 ปัญหาการพิสูจน์ความเสียหายของเจ้าของเครื่องหมายฮาลาลในกรณีที่ถูกกระทำละเมิด

ปัญหาดังกล่าว เกิดขึ้นจากการที่พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าได้กำหนดเฉพาะเพียงโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำละเมิดเท่านั้น ไม่ได้มีการบัญญัติในส่วนของการลงโทษทางแพ่ง ผู้ศึกษาจึงมีความเห็นว่าการมีการกำหนดมาตรการการลงโทษทางแพ่ง (Civil Penalty) ในกรณีที่มีการละเมิดเครื่องหมายรับรองฮาลาลไว้ในร่างพระราชบัญญัติฮาลาลด้วย

นอกจากนี้ มาตรการการลงโทษทางแพ่ง จะเป็นการคุ้มครองสิทธิของเจ้าของเครื่องหมายรับรองฮาลาลในเบื้องต้นให้ได้รับการเยียวยาที่เหมาะสม ดังนั้นในส่วนนี้จึงควรมีการแก้ไขปรับปรุงการกำหนดโทษตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า เพื่อเป็นการบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการถูกกระทำละเมิดให้แก่เจ้าของเครื่องหมายการค้า เครื่องหมายบริการ เครื่องหมายรับรอง และเครื่องหมายร่วม โดยใช้แนวทางการกำหนดโทษเช่นเดียวกับกฎหมายลิขสิทธิ์ และกฎหมายความลับทางการค้า

3 ปัญหาความเหมาะสมในการกำหนดโทษของผู้ละเมิดเครื่องหมายฮาลาล

จากเหตุผลด้านความแตกต่างของหลักการในการคุ้มครองเครื่องหมายฮาลาลกับเครื่องหมายรับรอง บทกำหนดโทษตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า จึงยังไม่เพียงพอที่จะใช้บังคับกับการป้องปรามการละเมิดเครื่องหมายรับรองฮาลาล จึงควรกำหนดโทษทางอาญาทั้งโทษปรับ และโทษจำคุก โดยเทียบเคียงกับอัตราโทษของมาเลเซียที่กำหนดตาม The Trade Description Act 2011 เพื่อเป็นการบัญญัติให้สอดคล้องกับหลักการในเรื่องของฮาลาลตามหลักกฎหมายอิสลาม รวมทั้งเป็นการป้องปรามในการกระทำผิดเกี่ยวกับการรับรองฮาลาล และยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะทำให้ระบบการรับรองฮาลาลของประเทศไทยเป็นระบบการรับรองที่มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ไชยยศ เหมะรัชตะ. **ลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา**. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2562.

เด่น โต๊ะมีนา. **กฎหมายอิสลาม**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2552.

นิวัฒน์ มีลาภ. **กฎหมายลิขสิทธิ์ ลิขสิทธิ์ และเครื่องหมายการค้า**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2532.